

Elintarvikkeiden torjunta-ainejäämien valvontaohjelma

Elintarvikkeiden torjunta-ainejäämien valvontaohjelmaa toteutetaan vuosittain EU-lainsäädännön vaatimuksesta ((EY) N:o 396/2005 muutoksineen) ja komission täytäntöönpanoasetuksiin perustuen. Vuonna 2024 noudatettiin täytäntöönpanoasetusta (EU) 2023/731.

Ohjelman tavoitteena on valvoa, ettei elintarvikkeissa esiinny jäämiä kielletyistä tehoaineista, eikä lainsäädännössä asetettujen jäämien enimmäismäärien (Maximum Residue Level, MRL) ylittäviä jäämäpitoisuuksia sallituista tehoaineista. Määräystenmukaisuuden valvonnan lisäksi torjunta-ainejäämien valvonta tuottaa informaatiota vallitsevasta jäämätilanteesta sekä kotimaisten että tuontituotteiden (EU:n sisämarkkina- ja kolmasmaatuonti) osalta. Torjunta-ainejäämien valvonta on myös osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisen ehdollisuuden valvontaa.

Kansallisen valvontaohjelmaosion puitteissa jäsenvaltioille jää toimivaltaa suunnitella valvontaa myös riskiperusteisesti omien tarpeidensa mukaan. Suomen kansallisessa ohjelmassa otetaan näytteitä sellaisista kotimaisista kasviksista ja viljoista, joiden viljely- ja kulutusmäärät ovat Suomessa suuria. Vuonna 2024 näytteeksi otettiin kotimaisista tuotteista asetuksen (EU) 2023/731 mukaisten tuotteiden lisäksi kotimaista tomaattia, kurkkua, salaatteja, mansikkaa, vadelmaa, naurista, omenaa sekä yrttejä.

Vuonna 2024 valvontasuunnitelmat toteutuivat kokonaisuudessaan hyvin (taulukko 5.14.). Tulli otti varsinaisen suunnitelman ulkopuolelta myös seurantanäytteitä sekä näytteitä perustuen nk. riskituoteasetukseen (EU) 2019/1793. Eläinperäisten näytteiden torjunta-ainejäämien tutkimukset rajoituivat vuonna 2024 asetuksessa (EU) 2023/731 määriteltyihin 24 näytteeseen. Ruokaviraston pyytämistä kasvis- ja viljanäytteistä jäi puuttumaan hieman enemmän näytteitä, kuin edellisinä vuosina.

Taulukko 5.14. Torjunta-ainejäämien valvontaohjelman näytteiden toteutuminen (näytemäärä/kpl) suhteessa suunnitelmaan vuosina 2020–2024

Vuosi	Tulli			Ruokavirasto			Valvira		
	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%	Suunnitelma	Toteutuminen	%
2024	1500*	1693	112,9	131 97 ¹ 10 ² 24 ³	117 83 ¹ 10 ² 24 ³	89,3	15	18	120
2023	1500*	1660	110,7	146 118 ¹ 4 ² 24 ³	139 111 ¹ 4 ² 24 ³	95,2	15	19	127
2022	1500*	1692	112,8	340 126 ¹ 10 ² 204 ³	332 120 ¹ 10 ² 202 ³	97,6	15	34	227
2021	1500*	1670	111,3	359 138 ¹ 0 ² 221 ³	316 127 ¹ 0 ² 189 ³	88	15	21	140
2020	1500*	1542	103,0	366 134 ¹ 2 ² 230 ³	332 124 ¹ 2 ² 206 ³	90,7	15	22	147

1 kasvikset ja viljat (sis. vuonna 2024 myös 5 kpl luomunäytteitä)

2 pikkulapsille suunnatut elintarvikkeet (vuonna 2024 viljapohjaiset lastenruoat)

3 eläinperäiset tuotteet (vuonna 2024 kananmunat ja nautaeläimen rasva)

Torjunta-ainejäämien valvontaohjelman piirissä tutkittiin yhteensä 1828 näytettä, joista torjunta-ainejäämlainsäädännön mukaan määräystenvastaisia oli 60 kpl (taulukko 5.15). Määräystenvastaisten näytteiden osuus oli hieman pienempi, kuin edellisenä vuonna, mutta kuitenkin aiempia vuosia vastaava. Lisäksi 5 luomutuotetta sisälsi jäämiä alle tavanomaiselle tuotteelle asetetun enimmäismäärän.

Taulukko 5.15. Määräystenvastaisten näytteiden osuus (%) vuosina 2020–2024

Vuosi	Näytemäärä	Määräystenvastaiset	Määräystenvastaisia
	kpl	kpl	%
2024	1828	60	3,3
2023	1818	82	4,5
2022	2058	72	3,5
2021	2007	56	2,8
2020	1896	47	2,5

Maahantuoduista (sekä EU-maista että EU:n ulkopuolelta) tuotteista torjunta-ainejäämiä jäämiä sisälsi 920 kpl eli 54 % maahantuoduista näytteistä (taulukko 5.16.). Tavaraeristä 58 kpl hylättiin torjunta-ainejäämäpitoisuuden vuoksi määräystenvastaisina (tavanomaiselle tuotteelle asetetun MRL:n ylitys). Kaikkien määräystenvastaisten tuotteiden jakelu elintarvikeketjuun pysäytettiin, ja seuraavista eristä otettiin seurantanäytteet ennen tuotteiden pääsyä markkinoille. Määräystenvastaiset tuote-erät pääsääntöisesti tuhottiin. Lukuisia maahantuonnin tai markkinoille saattamisen kieltämiseen johtaneita määräystenvastaisuuksia todettiin edellisten vuosien tapaan tuoreissa hedelmissä ja kasviksissa, riisissä, teessä ja mausteissa. Lisäksi Tullin tutkimuksissa yhteensä 5 luomutuotteessa havaittiin jäämiä luomutuotannossa kielletyistä torjunta-aineista. Valviran tutkimissa viineissä ei havaittu määräystenvastaisia tuotteita, eikä luomuviineissä havaittu lainkaan torjunta-ainejäämiä.

Lisäksi 94 maahantuodulle erälle annettiin huomautus torjunta-ainejäämäpitoisuuden vuoksi. Näiden erien jäämäpitoisuudet olivat MRL:n tasolla tai ylittivät sen lievästi, mutta niitä ei voitu tutkimusten mittauserpävarmuuden vuoksi todeta määräystenvastaiseksi. Näistä 86 erää oli EU:n ulkopuolelta suoraan Suomeen tuotuja elintarvike-eriä ja 8 kpl sisäkaupan elintarvikkeita, joista osan alkuperä saattaa olla EU:n ulkopuolella.

Kotimaisista tuotteista otetuista 117 näytteestä löytyi jäämiä alle sallitun enimmäismäärän yhteensä 33 näytteestä (28,2 % näytteistä). Kotimaisista näytteistä 5 kasvisnäytettä oli luomutuotteita, joissa ei havaittu lainkaan jäämiä. Yhdessä tavanomaisessa salaattinäytteessä havaittiin lambda-syhalotriinin jäämää yli sille asetetun MRL:n. Kyseisen näytteen osalta myös uusintanäytteet olivat määräystenvastaisia. Lisäksi kolmesta näytteestä löytyi jäämää tehoaineesta, jonka käyttö ei ole sallittua kyseiselle kasville Suomessa. Näiden tapausten käsittely siirtyi kasvinsuojeluaineiden käytön osalta Ruokaviraston Maaseutulinjalle ja ELY-keskuksille.

Taulukko 5.16. Torjunta-ainejäämien valvonnassa esiintyneiden määräystenvastaisten (torjunta-ainejäämäasetus (EY) N:o 396/2005 liitteinen) näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2024

Alkuperä	Tulli				Ruokavirasto			Valvira		
	tutkitut näytteet	löydöksiä jäämistä	huomau- tetut	määräysten- vastaiset	tutkitut näytteet	löydöksiä jäämistä	määräysten- vastaiset	tutkitut näytteet	löydöksiä jäämistä	määräysten- vastaiset
Kotimaiset	0	0	0	0	117	33	1	0	0	0
EU-tuotteet	735 ¹	350	8	3	0	0	0	9	3	0
Kolmasmaa- tuotteet	958 ²	562	86	55	0	0	0	9	4	0
Yhteensä	1693	913	94	58	117	33	1	18	7	0

1) Osa näytteistä saattaa olla kolmasmaa-alkuperää (kaikkien näytteiden alkuperää ei tunneta)

2) Oikeampi nimitys ”tullatut tuotteet” eli Suomeen suoraan kolmansista maista tulleet

Yhteenvedona voidaan todeta, että kotimaisten saatujen näytteiden osuus pyydetyistä näytteistä oli hiukan pienempi, kuin edellisenä vuonna. Niistä valvontayksiköistä, joista jäi saamatta useampia näytteitä, kysyttiin syytä näytteiden puuttumiselle. Syiksi ilmoitettiin mm. näytteenottokohteiden puute, mistä oli unohdettu ilmoittaa Ruokavirastolle, sekä henkilöstöresurssien arvaamattomuus. Ruokavirastosta pyritään vuonna 2025 muistuttamaan näytteenottopyynnöstä ainakin kerran kesällä peltokasvisten ja viljojen satokauden aikana. Tullin määräystenvastaisten näytteiden määrä oli edellisvuotta pienempi, mutta kuitenkin samalla tasolla, kuin edellisvuotta aiempina vuosina. Tulosten perusteella kotimaiset sekä EU-maista peräisin olevat tuotteet sisältävät vain harvoin torjunta-ainejäämiä yli sallittujen enimmäismäärien, mutta kolmansista maista saapuvissa tuontituotteissa havaitaan edellisten vuosien tapaan jonkin verran torjunta-ainejäämälityksiä.